

Verslag Uitwisselingsbijeenkomst samenwerkingsverbanden oudere migranten 14 december 2010

Op dinsdag 14 december organiseerden het NOOM, CABO Amsterdam en COSBO-Stad-Utrecht een uitwisselingsbijeenkomst voor lokale en regionale samenwerkingsverbanden van oudere migranten. De bijeenkomst gaf aan de 24 deelnemers de gelegenheid om ervaringen met samenwerking uit te wisselen en nieuwe kennis op te doen omtrent effectief samenwerken. Op verschillende plaatsen bestaan samenwerkingsverbanden van oudere migranten al een lange tijd, op andere plekken worden deze nog opgebouwd. Door het uitwisselen van ervaringen en de gelegenheid geven tot netwerken, wilden de partijen een impuls geven aan de lokale samenwerking.

Aanleiding van de bijeenkomst

Yvonne Heygele van het NOOM gaf een toelichting op de aanleiding van de bijeenkomst, die georganiseerd is in het kader van het project 'Betrokken bij Buurtbeleid'. Samenwerking op lokaal/regionaal niveau is voor organisaties van oudere migranten van groot belang. Niet alleen omdat je zo sterker kunt opkomen voor de gezamenlijke belangen, maar ook omdat dit wenselijk is vanuit de overheid. Deze neemt steeds meer besluiten op lokaal niveau, maar is vaak niet in de gelegenheid om met alle groepen afzonderlijk in gesprek te gaan. Het creëren van één aanspreekpunt biedt daarvoor een oplossing.

Yvonne Heygele benadrukte ook de voornaamste doelstelling van de bijeenkomst: het onderling uitwisselen van ervaringen, om veel van elkaar te leren en elkaar ook te inspireren. Daarnaast zou de bijeenkomst de mogelijkheid bieden om de landelijke belangenbehartiging van het NOOM te verbinden aan de lokale belangenbehartiging, zodat activiteiten op elkaar afgestemd kunnen worden. Belangrijke lokale ontwikkelingen kunnen in kaart worden gebracht en wensen van de lokale samenwerkingsverbanden ten aanzien van ondersteuning kunnen worden geïnventariseerd.

Landelijke samenwerking binnen het NOOM

In de presentatie werd het NOOM geïntroduceerd aan de deelnemers: het Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten. In dit landelijke samenwerkingsverband hebben ouderen van Surinaamse, Turkse, Marokkaanse, Zuid-Europese, Chinese, Molukse en Caribische herkomst hun krachten gebundeld. Zo kunnen zij opkomen voor de belangen van de ruim 200.000 oudere migranten in Nederland, onder het motto "Samen waar het kan, apart waar dat (nog) nodig is". Het NOOM is een organisatie waarin niet óver de doelgroepen gesproken wordt, zoals meestal het geval is, maar waar juist de oudere migranten de kans hebben om zélf te spreken. Dit is van groot belang, omdat het bijdraagt aan het emancipatie proces van de ouderen, wat uiteindelijk zal leiden tot een betere participatie in de samenleving. Deze participatie wordt nu nog vaak belemmerd door ondermeer hun relatief slechte financiële positie, kennisachterstand op verschillende gebieden, een slechtere gezondheid en de laatste jaren ook een toenemend gevoel er niet bij te (mogen) horen. Activiteiten van NOOM voorzien duidelijk in een behoefte, niet alleen bij de achterban maar ook bij overheden en landelijke en lokale instellingen.

Goede voorbeelden van samenwerking:

1. Foe Ooi Leeuw

De bijeenkomst vervolgde met twee presentaties van voorbeelden van unieke samenwerking. Het eerste voorbeeld kwam van CABO, een organisatie voor de participatie van oudere migranten in Amsterdam. CABO organiseert activiteiten met zelforganisaties van oudere migranten, met als uitgangspunt de potentie die aanwezig is in de gemeenschappen. John Machgeels is werkzaam bij

CABO en is betrokken geweest bij de oprichting van woongemeenschap Foe Ooi Leeuw in Amsterdam Zuidoost. Daar zijn 54 woonvoorzieningen ontwikkeld speciaal voor Chinese ouderen. “Het was een heel leerzaam project”, vertelde hij, “waar heel veel samenwerkingspartners bij betrokken waren”. Het samenwerkingsproces verliep als volgt:

- 1) Het begon met de grote wens van Tung Lok (ouderenvereniging voor Chinese ouderen in Amsterdam) eind jaren 90, om een woongemeenschap op te zetten voor Chinese ouderen. Samen met CABO is een locatie gezocht voor een dergelijke voorziening en zijn ze met het plan langs verschillende woningbouwverenigingen gegaan, om te peilen of er plannen bestonden voor bijzondere doelgroepen.
- 2) Bij Woningstichting Rochdale bleek dit zo te zijn, en zo was de eerste samenwerkingspartner gevonden. Bij Rochdale bestonden plannen om een WIBO (‘wonen in een beschermde omgeving’)-complex op te zetten. Omdat WIBO-woningen aan bepaalde eisen moeten voldoen, bracht dit zekere restricties met zich mee. Projectontwikkelaar Delta Forte is in dit stadium ook bij het project betrokken, evenals een architectenbureau. Zo waren er al vijf samenwerkingspartners, met alleen nog maar een plan.
- 3) Het opzetten van een woongemeenschap kan alleen slagen als de ouderen er ook daadwerkelijk belangstelling voor hebben. Daarom zijn in deze fase de ouderen benaderd en is hun enthousiasme voor de woningen gepolst. “In het begin konden ze het gewoon niet geloven dat dit gebouwd zou worden”, aldus John Machgeels. “Pas toen de maquettes klaar waren begonnen ze het zich te realiseren”. Er zijn in deze periode veel bijeenkomsten georganiseerd om alle verschillende partijen te informeren en de samenwerking te bevorderen.
- 4) Bij WIBO-woningen is ook altijd een zorgorganisatie betrokken. In dit geval werd de OsiraGroep verbonden aan de woongemeenschap. Deze organisatie bekostigt de zorgverleners.
- 5) Om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de woonwensen van de ouderen, zijn een aantal kunstenaars betrokken geraakt bij het project, van Kunstenaars&Co en Young Designers & Industry. Op deze manier konden voorkeuren op een minder verbale wijze kenbaar worden gemaakt. De kunstenaars hebben projecten ontwikkeld die nu het gebouw versieren.

Uiteindelijk is op 5 februari 2009 de woongemeenschap officieel geopend. Terugkijkend op het proces, kon John Machgeels concluderen dat het een ware ontdekkingsreis was. Hij benoemde een aantal belangrijke factoren, die hebben bijgedragen aan deze succesvolle samenwerking:

- **Flexibiliteit van de samenwerkingspartners**

Alle partijen hadden een zeer flexibele houding. Zo hadden de ouderen specifieke woonwensen (bijvoorbeeld wel/geen Feng Shui indeling) waar de architect soepel mee om ging. Een ander voorbeeld was de geplande datum van de ‘eerste paal’ die de grond in zou gaan. Deze datum was ongunstig volgens de Feng Shui benadering, maar de feestelijkheden waren al gepland. Daarom is besloten om de ceremonie twee keer uit te voeren, de tweede keer speciaal voor de Chinezen.

De opening van Foe Ooi Leeuw

- **Voortdurend vertrouwen in de partners**

Door het grote aantal samenwerkingspartners waren er ook veel verschillende culturen waar rekening mee gehouden moest worden, zowel qua etniciteit als qua organisatieculturen. Om met zoveel partijen goed door één deur te kunnen moet je buiten jezelf staan en je kunnen inleven in de ander. Je moet daarom veel vertrouwen kunnen hebben in je partners.

- **Inzet van een intermediair**

Communicatie is van groot belang bij samenwerking. Het was soms lastig om goed te overleggen met de Chinese ouderen, zowel door taalproblemen als door 'taboes' op bepaalde onderwerpen (bijvoorbeeld de vraag of hoge toiletten een probleem zouden vormen voor de relatief kleinere ouderen). Een kwartiermaker werd ingehuurd, iemand die zowel verschillende Chinese talen als Nederlands sprak. Zij kon optreden als vertaler en de ouderen en hun familie voorlichten. Deze intermediair is nog steeds in dienst van de betrokken zorginstelling om de ouderen te assisteren bij bijvoorbeeld het aanvragen van thuiszorg of huursubsidie.

Goede voorbeelden van samenwerking:

2. AMNOC Utrecht

Marieke Lampe verzorgde een presentatie over het tweede voorbeeld van goede samenwerking: het ontstaan van het samenwerkingsverband AMNOC, dat cultuursensitieve ouderenzorg in Utrecht wil bevorderen. Marieke Lampe werkt als beleidsmedewerker bij COSBO-Stad-Utrecht, een organisatie die opkomt voor de belangen van alle ouderen in Utrecht. De organisatie is voortgekomen uit de drie grote ouderenbonden: de ANBO, de KBO (Katholieke Bond van en voor Ouderen) en de PCOB (Protestants Christelijke Bond voor Ouderen). In 2008 heeft de Werkgroep allochtone ouderen van COSBO een platform opgericht, om de samenwerking met verschillende migrantenorganisaties in gang te zetten. Marieke Lampe lichtte toe hoe deze intentie heeft geleid tot een intensieve samenwerking om de zorg voor oudere migranten te verbeteren:

- 1) Vier organisaties uit het platform besloten om samen met COSBO te werken aan de zorg voor oudere migranten in Utrecht. "Dit was nodig, want de zorg voor migranten in Utrecht liep erg achter. Zo zijn er maar weinig speciale voorzieningen voor oudere migranten en zijn de initiatieven versnipperd", verklaarde Marieke Lampe. Op 6 november 2009 organiseerden de organisaties ASHA (vereniging voor Hindoestaanse ouderen), MORIA (vereniging voor Surinaamse ouderen), NISBO (Nederlandse bond voor oudere migranten) en OFRA (Stichting voor Marokkaanse vrouwen), samen met COSBO (wat gezamenlijk 'AMNOC' vormt) een ontmoetingsdag over cultuursensitieve ouderenzorg.
- 2) Tijdens de bijeenkomst hebben oudere migranten, vertegenwoordigers van zorginstellingen en politici elkaar ontmoet. Ze hebben besproken wat de ouderen nodig hebben en waar knelpunten liggen. Er zijn toen afspraken gemaakt met de wethouder om interculturalisatie in Utrecht te bevorderen. Deze afspraken kregen echter geen vervolg door de wisseling van politici na de verkiezingen.
- 3) AMNOC heeft vervolgens Jan Booy (pionier en adviseur op het gebied van interculturele ouderenzorg) uitgenodigd om te horen hoe in Den Haag successen zijn geboekt. Hij benadrukte het belang van de regierol van de wethouder bij het op gang brengen van het interculturalisatie proces in de zorg. Alleen met deze politieke steun kunnen projecten op dit gebied goed ingebed worden.
- 4) AMNOC sloot zich aan bij de netwerkpartners van NUZO (bestaande uit de provincie, Alleato, Pharos en Agis) om samen de 'Olympiade Werkgroep' te vormen. De werkgroep heeft een notitie opgesteld aan de wethouder om de noodzaak voor regie duidelijk te maken. Ook werd hierin een voorstel gedaan om een conferentie te organiseren, zodat de wethouder hiermee een start kon maken. De wethouder stemde hiermee in.

5) De Olympiade Conferentie werd georganiseerd op 29 november 2010. De deelnemers werden ingedeeld in verschillende ringen (oudere migranten, professionals, deskundigen, zorg- en welzijnsorganisaties en lokale politiek) en discussieerden over hoe de verschillende partijen kunnen bijdragen aan cultuursensitieve zorg. Het bleek nog te vroeg om al concrete verbindingen te leggen, maar de ringgesprekken hebben wel veel informatie opgeleverd. Ook heeft de wethouder toezeggingen gedaan om het onderwerp echt op te pakken, en krijgt het een plek in de gemeentelijke stuurgroep Wonen Welzijn Zorg. De Olympiade werkgroep zal de voortgang monitoren en in overleg blijven met de wethouder.

“Het was een heel interessant traject met al deze verschillende organisaties bij elkaar. Ondanks het feit dat iedereen een andere achtergrond had, is het toch gelukt om dit proces samen te doen”, aldus Marieke Lampe. Het belangrijkste hierbij was dat de organisaties elkaar benaderden op basis van gelijkwaardigheid. Belangrijk winstpunt: het oppakken van de regierol door de wethouder.

De uitwisseling

Na de presentaties was het voor de deelnemers tijd om zelf aan de slag te gaan. In kleine groepen werden ervaringen met samenwerking uitgewisseld, zowel de positieve als negatieve ervaringen. Daarna werden de ervaringen geïnventariseerd en konden de volgende succes- en risicofactoren worden geformuleerd:

Succesfactoren van samenwerking

- Plezier hebben in het samenwerken met elkaar
- Het betrekken van intermediairs/tussenpersonen bij de samenwerking
- Niet alleen gefocust zijn op de (eind)resultaten, maar ook gericht zijn op de relatie en het samenwerkingsproces
- Het werken aan vertrouwen, door gelijkwaardigheid als uitgangspunt te nemen. Dit uit zich in een open houding, het luisteren naar elkaar en het respecteren van elkaars standpunten.
- Verschillen tussen de partijen mogen er zijn: erken en tolereer deze “ongelijkwaardigheden”
- Het zoeken van elkaars raakvlakken (gemeenschappelijke doelen)
- Benoem wat de gezamenlijke focus wordt en stel deze later samen bij als dat nodig is
- Goede communicatie: checken of je elkaar goed begrijpt, de ander op de hoogte houden (elkaar meenemen) en checken of de partijen het nog over hetzelfde hebben
- Gebruik maken van elkaars capaciteiten (kennis, expertise en talenten)
- Investeren in elkaar en zorgen dat alle samenwerkingspartners gezien worden

Risicofactoren

- Geen gelijkheid in de relatie: een ander bepaalt, of het toelaten dat de ander bepaalt
- Een gebrek aan achtergrondkennis over elkaar
- Het direct bereiken van de achterban (een deel van de mensen blijft buiten beeld, deze zijn niet georganiseerd en nergens bij aangesloten)
- Het wegvallen van de structurele faciliteiten voor samenwerking, met name het ontbreken van regie vanuit de (lokale) politiek
- Niet op de hoogte zijn van elkaars verwachtingen van de samenwerking en elkaars belangen
- Geen (of te laat) input vragen van de doelgroepen zelf. Vaak denken partijen zelf te weten wat goed is voor de doelgroepen, dit wordt ingekleurd vanuit de eigen normen en waarden. Voor goede samenwerking met de achterban is het echter noodzakelijk dat deze betrokken wordt bij het proces en niet geconfronteerd wordt met een kant-en-klaar concept
- Het vergeten van je eigen achterban bij aansluiting met andere partners. Als je bijvoorbeeld als migrantenorganisatie aansluit bij een provinciaal platform kun je makkelijk worden losgezongen van je achterban en eigen standpunten.

Evaluatie

Uit de evaluatie van de bijeenkomst bleek dat de deelnemers behoefte hebben aan meer verdieping op het onderwerp. De bijeenkomst was te kort om verder te kunnen gaan dan een verkenning. Geconcludeerd kon worden dat veel organisaties met vergelijkbare problematiek worstelen, vooral op het gebied van financiering. De organisatoren van de bijeenkomst gaan bekijken hoe een vervolg georganiseerd kan worden. Deze zal waarschijnlijk een meer praktische insteek hebben, met als uitgangspunt hoe op lokaal niveau effectiever invloed uitgeoefend kan worden.

NOOM

Anne van Middelaar